

ЛІТЕРАТУРА:

1. Харитонов Є. О., Старцев О. В. Поняття цивільно-правової відповідальності. Цивільне право України : підручник. Вид. 2, перероб. і доп. К. : Істина, 2007. 806 с.
2. Загородній С. А. Актуальні проблеми виникнення цивільно-правової відповідальності. Право і безпека. 2011. № 1 (38). 278 с.
3. Примак В. Д. Цивільно-правова відповідальність юридичних осіб : монографія. К. : Юрінком Інтер, 2007. 432 с.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page>

Кріпак Надія Григорівна,

*студентка 4-го курсу факультету прокуратури та слідства Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Адаховська Н.С.*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИКОНАННЯ ДОГОВОРУ ДОВІЧНОГО УТРИМАННЯ

Чи можна забезпечити собі спокійну старість, перестати перейматись за сплату комунальних платежів, забезпечити власний добробут і звільнити родичів від спадкових спорів? Так, адже цивільним законодавством України передбачена можливість укладання договору довічного утримання. Проте, не зважаючи на благу мету, законодавцю все ж таки не вдалося виключити всі передумови настання певних проблем, які виникають у процесі його виконання. Отже є потреба розглянути проблемні аспекти виконання такого договору, щоб убезпечити майбутніх відчужувачів та набувачів від негативних для них правових наслідків.

Спочатку слід зазначити, що договір довічного утримання являє собою договір за яким одна сторона (відчужувач) передає другій стороні (набувачеві) у власність житловий будинок, квартиру або їх частину, інше нерухоме майно або рухоме майно, яке має значну цінність, взамін чого набувач зобов'язується забезпечувати відчужувача утриманням та (або) доглядом довічно [1].

У судовій практиці спори пов'язані з визнанням таких договорів недійсними, або спори пов'язані з визнанням права власності на майно, одержане за таким договором не є рідкістю. Розглянемо передумови, що зумовлюють виникнення таких спорів, зорієнтувавши свою увагу на судову практику.

По-перше, непоодинокими є випадки коли майбутній набувач недобросовісно сподіваючись отримати майно майбутнього відчужувача

переконує останнього в тих умовах, які не відповідають його реальним бажанням. А для того, щоб скоріше дійти згоди для укладення договору, який в основному є вигідним лише для майбутнього набувача, він спонукає особу укласти такий договір в найкоротші строки (мотивуючи це тим, що чим швидше такий договір буде укладено, тим швидше у нього з'явиться обов'язок допомагати). І ось на цьому етапі виникає одна з найпоширеніших проблем – в результаті таких переговорів укладається договір істотні умови якого сторони або зрозуміли по-різному, або недостатньо узгодили. Яскравим прикладом є рішення Первомайського міськрайонного суду Харківської області у справі № 2030/2-96/11 від 03.08.2011 р. де позивач (відчужувач майна) вважав, що відповідач (набувач майна), крім надання йому права довічно проживати в квартирі, буде надавати йому щоденне калорійне харчування, необхідні лікувальні засоби, забезпечувати одягом та взуттям, які придатні для носіння, та що оплата комунальних послуг не входить до 300 грн.(передбачена в договорі грошова оцінка зазначених видів матеріального забезпечення на період одного місяця). На основі цього відчужувач просив визнати укладений договір недійсним, оскільки його було укладено під впливом помилки. Суд позов не задовольнив, оскільки окремої умови щодо сплати комунальних послуг в договорі ніде не передбачено, а грошова оцінка зазначених видів матеріального забезпечення на визначений період включає лише умови передбачені договором, та не може включати інших додаткових умов [2].

По-друге, іноді набувач майна, розраховуючи на добропорядність відчужувача, не переймається збиранням доказів виконання договору. За цією проблемою стоїть не скільки відсутність досвіду у вирішенні правових проблем, стільки моральна сторона питання, адже, наприклад, при виконанні такої умови договору як надання матеріальної допомоги у твердій грошовій сумі наврядчи набувач кожного разу буде просити на підтвердження отримання коштів написати розписку, крім того, можливо це буде розцінено з боку відчужувача як недовіра до нього. На жаль, під час вирішення вже правових спорів, які виникають між сторонами договору моральна сторона питання перестає враховуватись. Або, наприклад, також розповсюдженою є ситуація, коли набувач майна, будучи у приятельських відносинах з відчужувачем, не збирає квитанцій, чеків тощо на підтвердження того, що для виконання однієї з умов договору йому доводилося витратити певну суму коштів, але ситуація кардинально змінюється, коли приятельські відносини припиняються. Розглянемо на прикладі судового рішення. Калінінським районним судом м. Донецька за справою № 2-642/11 від 29.06.2011 р. було вирішено спір за позовом щодо розірвання договору довічного утримання, оскільки відповідач

(набувач майна) не виконав всіх умов передбачених в договорі. Важливо звернути увагу, що в цій справі відповідач не зміг надати будь-яких доказів щодо виконання умов договору, крім чеків за сплату комунальних платежів, які не підтверджують виконання інших умов договору – забезпечення продуктами харчування, ремонт побутової техніки та ін. Суд вимоги позивача (відчужувача майна) задовольнив і договір розірвано без будь-яких правових наслідків для сторін. Але якщо ми проаналізуємо цю ситуацію, то не важко дійти висновку, що якби відповідач зміг надати достатньо доказів виконання договору, то б міг претендувати на певну частину майна позивача майно пропорційно витраченій сумі на його утримання [3].

По-третє, а що робити з випадками, коли договір довічного утримання укладено з одним з подружжя, а після смерті відчужувача, виконання договору це подружжя розлучається? Судова практика зіткнулася і з такою ситуацією. Так, Фрунзенський районний суду м. Харкова за справою № 2-4103/2007р. від 30.07.2007 р. вирішив спір за такими обставинами: було укладено договір довічного утримання між матір'ю та сином (відповідачем). Під час укладення цього договору чоловік проживав однією сім'єю за місцем проживання матері із своєю дружиною (позивачем) у законному шлюбі. Через деякий час матір померла, договір було виконано. Пізніше чоловік з дружиною розлучилися, проте під час вирішення питання розподілу майна чоловік не погоджувався, що майно набуто ним у результаті виконання договору довічного утримання є спільною сумісною власністю. Під час вирішення даного спору суд керувався наступними обставинами: під час укладання договору подружжя мало вирішити чи мають достатньо часу і можливості утримувати матір і це питання було вирішено в позитивний бік (судячи з обставин справи); у подружжя був спільний бюджет; показання свідків, які підтверджували, що позивач дійсно допомагала чоловіку здійснювати нагляд за його матір'ю. На основі цього суд задовольнив позов і визнав право спільної сумісної власності за подружжям, а отже і право дружини на частину цього майна після розлучення [4].

Отже, підставами виникнення спорів, пов'язаних з виконанням договору довічного утримання є: неправильне розуміння і недостатнє врегулювання умов договору сторонами, зневажливе ставлення набувачів майна до того факту, що докази виконання умов договору треба постійно збирати, нерозуміння сторонами певних правових аспектів, пов'язаних з розподілом майна, набутого у результаті виконання договору довічного утримання. Для того, щоб усунути вищевказані передумови виникнення проблем майбутні відчужувачі та набувачі мають усвідомлювати, що для того, аби кожна сторона дійсно отримала вигоду, необхідно забезпечити правильне розуміння законодавства обома сторонами та

визначити дійсно бажаний для кожної сторони результат. Проте, варто констатувати, що доки правова свідомість суспільства не почне змінюватися, не буде змінюватись і динаміка кількості судових рішень з цього питання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України, 2003. (Верховна Рада України). Офіційний сайт Верховної Ради України. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Рішення у справі № 2030/2-96/11 [2011]. Первомайський міськрайонний суд Харківської області. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/17595381>
3. Рішення у справі № 2-642/11 [2011]. Калінінський районний суд міста Донецька. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/16763455>
4. Рішення у справі № 2-4103/2007 [2007]. Фрунзенський районний суд міста Харкова. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/2777199>

Ложко Катерина Василівна,
студентка 4 курсу факультету прокуратури та слідства (кримінальної юстиції) Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Адаховська Н.С.

САМОЗАХИСТ ЯК ФОРМА ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Інтереси особистості, права і свободи людини і громадянина є невід’ємним елементом, що забезпечується та гарантується Конституцією України, які дотримуються та реалізуються на шляху побудови правової держави. Але як би суспільство не прагнуло до ідеалу правової держави, все ж залишається проблема порушення прав та інтересів. У сучасному житті правопорушення – це явище, що зустрічається доволі часто і торкатися воно може безпосередньо цивільних правовідносин, адже виникнення цивільних правовідносин не завжди ґрунтується на рівності учасників цих відносин, свободі договору, недопустимості втручання сторонніх у приватні справи, забезпечення відновлення порушених прав, захист їх у судовому порядку. Виходячи з цього можна сказати, що проблема самозахисту цивільних прав є доволі актуальною на сьогоднішній день.

В умовах сучасного політико-правового розвитку держави актуальним є право на захист передбачене, перш за все, ст. 55 Конституції, адже нормальний цивільний оборот передбачає забезпечення функціонування ефективного механізму захисту [1]. Стаття 19 Цивільного Кодексу визначає, що особа має право на самозахист свого цивільного права та права іншої особи від порушень і протиправних посягань [2]. Сучасні правові тенденції пов’язують дієвість механізму захисту з його оперативністю. Особлива увага приділяється